תג לרישום סחורה מימי הבית השני מחפירות עיר דוד, דרך השילוח

רוני רייך

בחפירה שנערכה בצומת הרחובות מעלות עיר דוד ודרך השילוח (ר׳ גרינהוט ומזור, כרך זה) נמצא שבר גוף של קנקן חרס (L102; 11.1 × 7.5 ס״מ) ועליו כתובת שלמה בעברית, המורכבת משבעה או משמונה סימני כתב הרשומים בדיו שחורה (איור 1). חלק מסימני הדיו מחוקים, אך עקבותיהם ניכרים; דומה שנמחקו בשוגג בשעת רחיצת החרסים.

הכתובת

קבד | ם ||

פירוש הכתובת

שני הסימנים הראשונים מימין הם סימן מעוגל וקו מאונך ישר לשמאלו. ייתכן שאפשר לזהות את האות רי״ש, ולצדה קו מאונך המסמן את הספרה אחת. עם זאת, על סמך הסימן השני, המזוהה כאות בי״ת (ר׳ להלן), דומה שאפשר לזהות את האות הראשונה כקו״ף שנרשמה כנראה ביד שאינה מיומנת.

הסימן השני זוהה כאות בי״ת. סימן זה יוצא דופן בכך שחלקו האופקי, התחתון, נמשך שמאלה מעבר לסימן שלאחריו. נראה שהכתיבה המהירה, ביד שאינה מיומנת, הביאה לבריחת הקולמוס שמאלה. חלק זה נמחק אף הוא, אבל הוא ניכר. צירוף האותיות ׳קב׳ ציין מידת נפח לסחורות יבשות בערך שישית הסאה.

הסימן השלישי הוא האות דל״ת, ומשמאלו קו ניצב המציין את הספרה אחת. האות דל״ת בראש תיבה עשויה לציין דבלה/דבלים.

בצד השמאלי של הכתובת, לאחר מרווח ברור, מסומנת האות מ״ם סופית, ומשמאלה שני קווים מאונכים המציינים את הערך שתיים. הקו המאונך השמאלי מבין השניים מציין את סופו של המספר, כך שאי אפשר להוסיף משמאלו קווים נוספים. האות מ״ם בראש תיבה עשויה לציין את המילה ׳מעה׳, כסף, שערכה בתקופה זו היה שישית הדינר, זוז (תוספתא, בבא בתרא ה, 12).

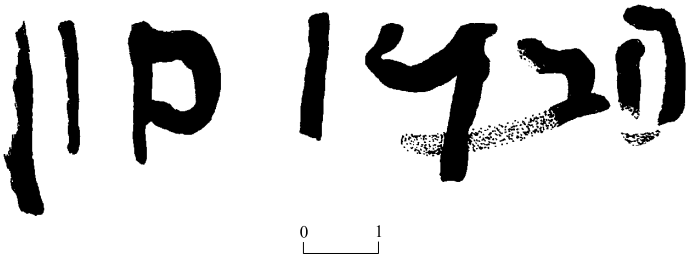

איור 1. הכתובת.

תגי רישום של מידה, סוג הסחורה וערכה היו מקובלים מאוד בקרב החקלאים והסוחרים בימי הבית השני. מאות תגים מסוג זה ידועים מהמאה הד׳ לפסה״נ בשפלת יהודה (Yardeni 2016), ואחדים נמצאו על חרסים משלהי ימי הבית השני שהתגלו בחווה חקלאית בצפון ירושלים (Reich and Shukron 2010).

על פי מראה החרס, ההקשר הארכיאולוגי של שאר החרסים שנמצאו סמוך לו וצורת הכתב של האותיות בי״ת ודל״ת, דומה ואפשר לתארכו למאה הא׳ לסה״נ. אם האות דל״ת מייצגת דבלה/דבלים, הרי שתג זה דומה לממצא במחסני מצדה, שם נכתבה התיבה דבלה במלואה, ואפילו הצירוף ׳דבלה כתושה יפה׳ (Yadin and Naveh 1989:46, Pls. 40–42). דומה שלפנינו שבר חרס הנושא כתובת ששימשה תג לסימון כלשהו, ולא קנקן שעליו נכתבה הכתובת כדי לציין את תוכנו. נראה שהכתובת מייצגת את התוצרת החקלאית שיוצרה בחוות החקלאיות הרבות שהתקיימו סביב ירושלים בשלהי ימי הבית השני (ברוך תשנ״ט).

הפניות

ברוך א׳ תשנ״ט. העורף הכלכלי של ירושלים בתקופה ההרודיינית. **קתדרה** 89: 41–62.

גרינהוט צ׳ ומזור ג׳, כרך זה. עיר דוד, דרך השילוח: בריכה מטויחת מימי הבית השני הנסמכת לבריכת השילוח.

Reich R. and Shukron E. 2010. Aramaic Ostraca of the Late Second Temple Period from a Farmhouse North of Jerusalem. In Z. Weiss, O. Irshai, J. Magness and S. Schwartz eds. "*Follow the Wise": Studies in Jewish History and Culture in Honor of Lee I. Levine*. Winona Lake. Pp. 177–188.

Yadin Y. and Naveh J. 1989. The Aramaic and Hebrew Ostraca and Jar Inscriptions. In *Masada* I: *The Yigael Yadin Excavations 1963–1965; Final Reports.* Jerusalem. Pp. 1–68.

Yardeni A. 2016. *The Jeselsohn Collection of Aramaic Ostraca from Idumea*. Jerusalem.

A Second Temple Period Registration Tag from the City of David ('Ir David), Siloam Road

Ronny Reich

(Pp. 87*–88*)

The excavation conducted in the southeastern part of the City of David (see Greenhut and Mazor, this volume) yielded a body fragment of a clay jar (L102; 11.1 × 7.5 cm; Fig. 1) bearing an inscription in Hebrew, comprising seven or eight letters in black ink (Fig. 1). The inscription seems to mention the agricultural produce of dried figs (דבלה/דבלים), its volume (c. ⅙ of a *seah*) and value (⅙ of a dinar; *zuz*). Based on the clay of the sherd, its archaeological context and the writing form of the letters, the tag can be dated to the first century CE. Thus, the inscription seems to represent the agricultural produce of one the many agricultural farms that existed around Jerusalem in the late Second Temple period.

Caption to Illustration

Fig. 1. The inscription.